

รายงานสรุปความก้าวหน้า

โครงการประเมินและสังเคราะห์สถานภาพองค์ความรู้การวิจัยวัฒนธรรมในประเทศไทย

ศิลปวัฒนธรรม

(กรุงเทพมหานครและปริมณฑล)

(ระยะที่ 2)

คณะทำงานระยะที่ 1 (จัดทำบรรณนิทัศน์)

ผู้วิจัย อาจารย์แพร ศิริศักดิ์ดำเกิง
อาจารย์เอกรินทร์ พึ่งประชา
อาจารย์กุลศิริ อรุณภาคย์
ผู้ช่วยวิจัย นางสาวพรพรรณ ทองทองศักดิ์

คณะทำงานระยะที่ 2 (ประเมินและสังเคราะห์)

ผู้วิจัย ดร.สุธา ลีนะวัต

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงวัฒนธรรม

รายงานความก้าวหน้า และแนวทางการสังเคราะห์ เรื่องศิลปวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครและปริมณฑลระยะที่ 2

การวิจัยเพื่อประเมินและสังเคราะห์สถานภาพองค์ความรู้การวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรมในบริเวณกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในระยะที่ 2 ที่กำลังดำเนินงานอยู่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสังเคราะห์ งานวิจัยทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ออกสู่สาธารณชนเพื่อแสดงให้เห็นทิศทาง หรือแนวทางของหัวข้อและเนื้อเรื่องที่ได้รับการศึกษาวิจัย กระบวนการวิจัย และการนำเสนอรายงานการวิจัยสู่สาธารณชน โดยคาดว่าจะการศึกษาเชิงสังเคราะห์ในครั้งนี้จะแสดงให้เห็นถึงสถานภาพของงานวิจัยทางด้านศิลปวัฒนธรรมในปัจจุบัน ปัญหาของการดำเนินการวิจัยและงานวิจัยทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่ควรได้รับการสนับสนุนในอนาคต ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้รับการศึกษายังอาจจะเป็นเครื่องมือแสดงให้เห็นถึงแนวทางการจัดสรรงบประมาณการวิจัยที่สอดคล้องกับสภาพการขาดแคลนองค์ความรู้ซึ่งจะก่อให้เกิดการจัดสรรงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การสังเคราะห์สถานภาพองค์ความรู้การวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรมในบริเวณกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในระยะที่ 2 มีแนวทางในการสังเคราะห์ที่กำลังดำเนินการอยู่และมีความก้าวหน้าดังต่อไปนี้

1. การศึกษาสภาพทั่วไปขององค์ความรู้ด้านวิชาการ

ในทางวิชาการนักการศึกษาถือว่าองค์ความรู้ทางวิชาการสาขาต่างๆเป็น ปรัชญา (Philosophy) ที่หมายถึงวิชาความรู้ที่เกิดจากกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับความจริงแท้ของสรรพสิ่งด้วยการใช้หลักทางตรรกวิทยา คำถามหลักของปรัชญาได้แก่ อะไรคือความจริงแท้ของสรรพสิ่งทั้งหลายที่เรียกว่า " อภิปรัชญา (Metaphysics)" รู้ได้อย่างไรว่าสิ่งนั้นจริงแท้ที่เรียกว่า " ญาณวิทยา (Epistemology)" และ อะไรเป็นสิ่งที่มีความค่าต่อมนุษย์ ที่เรียกว่า" คุณวิทยา (Axiology)" คุณวิทยานี้ถือว่าเป็นหมวดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมโดยตรง เนื่องมาจากว่า หลักการของคุณวิทยาที่เน้นการศึกษาเรียนรู้ถึงทฤษฎี ที่ว่าด้วยคุณค่าของความจริงและความงามซึ่งปรากฏอยู่ในธรรมชาติ ทั้งที่เป็นต้นกำเนิดและการคงอยู่ของคุณค่าในธรรมชาติ และยังแยกแนวทางการศึกษาออกเป็นสาขาย่อย 2 สาขา คือ จริยศาสตร์(Ethics) ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมหรือความดีทางศีลธรรม และสุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของความงามที่เป็นความรู้สึกอ่อนละเอียดละเอียดละม้าย

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมในประเทศไทยได้แก่ คำจำกัดความของคำว่า "ศิลปะ" ที่หมายถึง "ความคล่องแคล่วที่กระทำด้วยมือ ความชัดเจนหรือความเชี่ยวชาญ และความสันตดุอย่างชำนาญยิ่ง" ที่ตีความเพิ่มเติมได้ถึง การที่ช่างหรือผู้กระทำงานได้ตั้งใจฝึกหัดล่าเรียนด้วยความใฝ่รู้อย่างเฉลียวฉลาดและพยายามฝึกฝนให้มีฝีมือซ้ำของจนคล้ายกับเป็นรอยตรึงติดอยู่ในใจและเมื่อกระทำการใดๆ

ย่อมทำได้ดีทุกครั้งจนกระทั่งเป็นที่กล่าวชมเชยโดยทั่วไป ความหมายของคำว่าศิลปะที่กล่าวถึงข้างต้น สอดคล้องกับแนวคิดของคุณค่าวิชา ที่กล่าวว่าความสัมพันธ์อย่างมีเอกภาพของความจริง ความดี และความงามนั้นจะเป็นวิธีการให้เข้าถึงลักษณะที่แท้จริงของคุณค่าในธรรมชาติ ความจริงที่กล่าวถึงนี้ได้แก่สิ่งที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญาหรือความกลมกลืนอย่างสมบูรณ์ของความคิด ความดีคือการกระทำที่เกี่ยวข้องกับเจตจำนงหรือความกลมกลืนอย่างสมบูรณ์ของระหว่างเหตุผลกับความรู้สึกจากประสาทสัมผัสในระดับที่เหมาะสมกับความต้องการและความสามารถ และความงามที่ถือว่าเป็นเรื่องของความรู้สึกหรือความกลมกลืนที่เป็นระเบียบอย่างสมส่วนระหว่างต้นแบบและสิ่งที่ปรากฏให้เห็นจนก่อให้เกิดสิ่งประทับใจขึ้นได้ ดังนั้นความหมายของคำว่าศิลปะข้างต้นจึงสามารถเทียบเคียงได้กับหลักการของคุณวิชาได้ดังนี้

ตั้งใจฝึกหัดเล่าเรียนด้วยความใฝ่รู้อย่างเฉลียวฉลาดและพยายามฝึกฝนให้มีฝีมือซ้ำของ = เจตจำนง

คล้ายกับเป็นรอยตรึงติดอยู่ในใจและเมื่อกระทำการใดๆย่อมทำได้ดีทุกครั้ง = สติปัญญา

จนกระทั่งเป็นที่กล่าวชมเชยโดยทั่วไปของสาธารณชน = ความงาม

การที่ศิลปะเป็นวิชาความรู้ที่เกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์และเป็นส่วนหนึ่งของคุณวิชาได้ส่งผลกระทบต่อการศึกษาค้นคว้า การจัดการเรียนการสอน และการเผยแพร่ผลงานด้านศิลปวัฒนธรรมให้ได้รับการศึกษาลักษณะของการเสนอให้ผู้อื่นรับรู้ถึงคุณค่าของศิลปะแขนงต่างๆ เป็นเป้าหมายหลัก และเผยแพร่ผลงานการค้นคว้าที่สอดคล้องกับความสนใจเฉพาะบุคคลทั้งที่เป็นผู้สนใจศึกษาเรียนรู้และผู้รับรู้ ผลงานการศึกษา ค้นคว้าวิจัยในลักษณะนี้นับได้ว่าเป็นผลงานหลักของงานวิจัยทางด้านศิลปวัฒนธรรมและได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่เป็นจำนวนมากซึ่งสามารถจำแนกตามแนวทางการศึกษาได้ 2 ประเภท คือ ผลการศึกษาที่เน้นคุณค่าของศิลปกรรม และผลการศึกษาที่เน้นคุณค่าของศิลปินหรือช่าง

1.1 ผลการศึกษาที่เน้นคุณค่าของศิลปกรรม ดังเช่น

รายงานการศึกษาชื่อ **กรมพระราชวังบวรสถานมงคลกับงานศิลปกรรมตามแบบพระราชนิยม (ศิลปกรรมสกุลช่างวังหน้า สมัยรัตนโกสินทร์)** ซึ่งเรียบเรียงโดย ณีฐฐภัทร จันทวิช (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2545) (273 หน้า) ที่กล่าวถึง ประวัติความเป็นมาของพระราชวังบวรสถานมงคล พระราชวังบวรสถานมงคลในสมัยรัตนโกสินทร์ พระที่นั่งและการประดับตกแต่งภายในพระที่นั่งองค์ต่างๆของพระราชวังบวรสถานมงคล สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาทและพระราชกรียกิจที่สำคัญทางการเมืองการปกครอง และการสถาปนาพระที่นั่งองค์ต่างๆในพระราชวังบวรสถานมงคลในสมัยของพระองค์ พระอารามที่ทรงโปรดเกล้าให้สร้างขึ้นและลักษณะเฉพาะของศิลปสกุลช่างวังหน้า พระราชวังบวรสถานมงคลในสมัยสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาทและถาวรวัตถุที่ทรงสร้าง พระราชวังบวรสถานมงคลในสมัยสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพ การสถาปนาพระที่นั่งองค์ต่างๆเพิ่มเติมในพระราชวังบวรสถานมงคล และพระอารามที่ทรงสร้างในรัชสมัยของพระองค์ พระราชกรียกิจในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับการเมืองการปกครองและการทำนุบำรุงพระราชวังบวรสถานมงคลและพระราชวังบวรสถานมงคลในสมัยกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ

รายงานการศึกษาค้นคว้า เรื่อง **ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทยตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2** เรียบเรียงโดย รองศาสตราจารย์จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544) (301 หน้า) ที่กล่าวถึงต้นกำเนิดของภาพยนตร์ในประเทศไทย อุบัติการณ์ต่างๆของภาพยนตร์บันเทิงไทยที่เคยเกิดขึ้น ภาพยนตร์ไทยที่ดำเนินการโดยคนไทย ความก้าวหน้าของกิจการสร้างภาพยนตร์ไทย ลักษณะเฉพาะของภาพยนตร์ข่าวและภาพยนตร์สารคดี กิจการและลักษณะของภาพยนตร์ในยุคประชาธิปไตย ภาพยนตร์กับเสียงเพลง และภาพยนตร์ไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2

การศึกษาค้นคว้าเรื่อง **จิตรกรรมไทยประเพณี ชุดที่001 เล่มที่ 5 พุทธศักราช 2537 : จิตรกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1** เรียบเรียงโดย วรณิภา ณ สงขลา (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2537) (195 หน้า) ที่กล่าวถึง จิตรกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระอารามที่ทรงสถาปนาในเกาะรัตนโกสินทร์ที่ได้รับการตกแต่งด้วยจิตรกรรมฝาผนัง จิตรกรรมที่เป็นภาพประกอบสมุดไทยในรัชสมัยของพระองค์ จิตรกรรมที่ใช้ตกแต่งตู้พระธรรม วรรณกรรมที่ใช้เป็นเนื้อเรื่องในการวาดภาพจิตรกรรมในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ลักษณะเฉพาะทางสถาปัตยกรรมของพระอารามที่ทรงสถาปนาและลักษณะของจิตรกรรมในรัชสมัยของพระองค์

รายงานการศึกษาค้นคว้า เรื่อง **จิตรกรรมไทยสมัยรัชกาลที่ 3 : ความคิดเปลี่ยนแปลงออกเปลี่ยนตาม** เรียบเรียงโดย สันติ เล็กสุขุม (กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2548) (336 หน้า) ที่ได้รับทุนการวิจัยประเภทกำหนดเรื่อง ประจำปี 2544 จากคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง สภาพเศรษฐกิจการเมืองและสังคมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องราวของจิตรกรรมฝาผนังของไทยในอดีตจนถึงสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เนื้อเรื่องและลักษณะการแสดงออกของจิตรกรรมฝาผนังในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จิตรกรรมฝาผนังของวัดต่างๆในเขตฝั่งพระนครและฝั่งธนบุรีที่ได้รับการก่อสร้างในสมัยของพระองค์ ปริมาตรคดีของไทยที่สืบเนื่องมาจากอดีตและปริมาตรคดีแนวใหม่จากกระแสวัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมตะวันตกที่ส่งผลต่อจิตรกรรมฝาผนังในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

1.2 ผลการศึกษาที่เน้นคุณค่าของศิลปินหรือช่าง ดังเช่น

รายงานการศึกษาค้นคว้า เรื่อง **10 ศิลปินแห่งชาติ** เรียบเรียงโดย วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (กรุงเทพฯ : โอเดียน สโตร์, 2537) (124 หน้า) กล่าวถึงชีวประวัติของศิลปินร่วมสมัยที่มีชื่อเสียงในประเทศไทยจำนวน 10 ท่านคือ ศิลป์ พีระศรี เพื่อ หริพิทักษ์ โหมด ว่องสวัสดิ์ พิมาน มูลประมุข ชิต เจริญประชา ประสงค์ บัทมานุช ไพฑูรย์ เมืองสมบุญรณ์ พูน เกษจำรัส เฉลิม นาศิริกษ ทวี นันทขว้าง และสวัสดิ์ ดันติสุข ผลงานการสร้างสรรค์ที่แสดงลักษณะเด่นเฉพาะตนของศิลปิน พัฒนาการทางรูปแบบและแนวคิดของศิลปิน และการเน้นถึงคุณค่าของผลงานศิลปะของศิลปินแต่ละท่าน

รายงานการวิจัยเรื่อง **การศึกษาภาพจิตรกรรมสีน้ำของ สวัสดิ์ ดันติสุข** ที่ศึกษาค้นคว้าโดย พิเชษฐ สุนทรโชติ และได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันราชภัฏสวนดุสิต ประจำปีการศึกษา 2546

(เอกสารอัดสำเนา 89 หน้า) รายงานวิจัยนี้กล่าวถึง ความเป็นมาของการศึกษาวิจัยภาพจิตรกรรมสีน้ำของ สวัสดิ์ ตันติสุข ชีวิตประวัติด้านสร้างสรรค์ของของศิลปิน ประวัติและพัฒนาการของการเขียนภาพสีน้ำ ผลงานจิตรกรรมสีน้ำของสวัสดิ์ ตันติสุขที่เน้นการศึกษารูปแบบ เนื้อหาของภาพ เทคนิคและวิธีการเขียนภาพ รวมทั้งนำเสนอภาพผลงานที่ระบุชื่อของภาพ ขนาดของภาพ และปีที่วาดภาพของศิลปิน

วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษาเรื่อง **แนวทางการจัด พิพิธภัณฑ์บ้านศิลปินชิต เจริญประชา** ของ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ในปีพ.ศ. 2540 ที่ ศึกษาค้นคว้าโดยศันสนีย์ อินทรประเสริฐ(124 หน้า) กล่าวถึง ความเป็นมาของการจัดพิพิธภัณฑ์บ้าน ประวัติศาสตร์ในประเทศไทย รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาในด้านต่างๆในพิพิธภัณฑ์ การศึกษาชีวิตประวัติ และผลงานของชิต เจริญประชา แนวคิดในการศึกษาชีวิตประวัติและผลงาน ชีวิตช่างและความเป็นประติ มากร งานและบทบาททางสังคมและผลงานเชิงช่างของชิต เจริญประชา แนวทางและรูปแบบในการ จัดพิพิธภัณฑ์บ้านศิลปินชิต เจริญประชา ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานที่ตั้งและสภาพแวดล้อม รูปแบบใน การจัดห้องการจัดแสดงที่แบ่งออกเป็นส่วนห้องทำงานศิลปิน ส่วนชีวิตประวัติและชีวิตส่วนตัว ส่วนสาธารณะ ส่วนที่ทำงานสำหรับเจ้าหน้าที่ และส่วนการจัดกิจกรรมเสริม

การศึกษาค้นคว้าเรื่อง **ชีวิตและงานของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี : The Life and Works of Silpa Bhirasri** เรียบเรียงโดยวิบูลย์ ลี้สุวรรณ (กรุงเทพฯ : SITCA 1996) (232 หน้า) ที่กล่าวถึง ชีวิตประวัติ ของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ถิ่นกำเนิดและการศึกษาของท่าน ชีวิตและการทำงานในประเทศสยาม ปัจจุบันวัยและวาระสุดท้ายของชีวิตของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี การสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม การก่อตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากร การก่อตั้งการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ความทุ่มเทในการเผยแพร่ศิลปะ สมัยใหม่และศิลปะร่วมสมัยของไทย แนวคิดของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรีในการจัดตั้งหอศิลป์ในประเทศไทย ผลงานทางวิชาการด้านศิลปะและสรุปลำดับเหตุการณ์สำคัญในชีวิตของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี

2. บทบาทของระบบการศึกษาและวิชาการ

บทบาทของระบบการศึกษานับเป็นปัจจัยสำคัญประการที่ 2 ที่ส่งผลต่องานการศึกษาค้นคว้าวิจัย ทางด้านศิลปวัฒนธรรม ระบบการศึกษาวิชาการของทุกวิชาความรู้ต่างมีจุดมุ่งหมายหลักคือ การให้สาระ ความรู้ ที่จะทำให้ผู้เล่าเรียนพัฒนาศักยภาพการใช้เหตุผลของผู้เรียน รวมทั้งพัฒนาเขาวินิจฉัยและ เจตจำนงให้มีสภาวะที่เหมาะสมในระดับที่สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตอย่างประสบความสำเร็จทั้ง ในธรรมชาติการดำรงชีวิตและทางจิตใจ ระบบการศึกษาและความก้าวหน้าทางวิชาการในสถานศึกษา มี บทบาทต่อการศึกษาค้นคว้าวิจัยทางด้านศิลปวัฒนธรรมใน 2 แนวทาง คือ

2.1 ระบบการศึกษาที่ส่งเสริมการค้นคว้าวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรม

ในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา สถานศึกษาที่มีพันธกิจหลักในการสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า และเผยแพร่องค์ความรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรม ดังเช่นมหาวิทยาลัยศิลปากรได้เปิดหลักสูตรในระดับ

มหาวิทยาลัยที่นับว่า มีบทบาทต่อผลงานการศึกษาวิจัยทางด้านศิลปวัฒนธรรมอย่างมากได้แก่หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ของบัณฑิตวิทยาลัยที่เปิดการเรียนการสอนครั้งแรกในปี พุทธ ศักราช 2529 ตามวัตถุประสงค์ คือ

เพื่อผลิตนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมในประเทศไทย

เพื่อส่งเสริมการศึกษาและการวิจัยทางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมในประเทศไทย

เพื่อสืบทอดแนวความคิด หลักการและปรัชญา วิชาการด้านสถาปัตยกรรมและกระบวนการทางช่างของไทยในอดีต

เพื่อให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชาติที่แสดงออกโดยงานสถาปัตยกรรม และเพื่อส่งเสริมให้เกิดความหวงแหนและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจและสังคม

เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์และปฏิสังขรณ์สถาปัตยกรรมให้สอดคล้องกับนโยบายการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติในการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ได้จัดสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าวิจัยในฐานะรายวิชาบังคับที่นักศึกษาทุกคนจะต้องผ่านการศึกษาคือ

- รายวิชาวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ที่มีเนื้อหาในการศึกษาวิธีการและแบบแผนการวิจัยเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาและวิจัยงานศิลปสถาปัตยกรรม

- รายวิชาการศึกษาเฉพาะเรื่องและปฏิบัติงานภาคสนาม ที่ศึกษาวิธีการบันทึกและวิเคราะห์รูปแบบโบราณสถานด้วยวิธีการศึกษานอกสถานที่และทำรายงาน รวมทั้งศึกษาแนวทางการคิดในการฟื้นฟูรูปแบบโบราณสถาน

- รายวิชาวิทยานิพนธ์ที่เป็นโครงการเฉพาะบุคคล ที่มีเนื้อหาตามลักษณะวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และจะต้องได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการวิทยานิพนธ์

ในปีเดียวกัน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากรได้เปิดหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะที่มีการเรียนการสอนด้วยวัตถุประสงค์

เพื่อผลิตนักวิชาการและอาจารย์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะโดยเน้นทางด้านประเทศไทยและเอเชียอาคเนย์

เพื่อผลิตนักวิชาการด้านการอนุรักษ์ศิลปะ ภัณฑารักษ์ นักเขียน นักวิจารณ์ด้านศิลปะ มัคคุเทศก์ และนักบริหารด้านศิลปะ

เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้มีการวิจัยศิลปะในด้านต่าง ๆ ของไทยและประเทศใกล้เคียง โดยให้มีการวิจัยและการศึกษาเป็นไปอย่างมีหลักการทางวิชาการ

เพื่อส่งเสริมการผลิตเอกสารและตำรา ผลงานวิจัย เผยแพร่ความรู้ของสาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ

เพื่อปลูกฝังเจตคติ ค่านิยมอันพึงประสงค์สร้างเสริมความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของความสำคัญในศิลปะของชาติ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและหวงแหนรักษาศิลปะ

สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะได้เปิดสอนรายวิชาบังคับที่เกี่ยวข้องกับผลงานการศึกษาวิจัยทางด้านศิลปวัฒนธรรม ได้แก่

- รายวิชาวิจัย ที่ศึกษาวិธีการวิจัยของประวัติศาสตร์ศิลปะในประเทศไทยอันได้แก่ การรวบรวมข้อมูล การวิจัยข้อมูล การกำหนดอายุโยวิธีการของประวัติศาสตร์ศิลปะ การทดสอบข้อมูลกับสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องและการประเมินผล

- รายวิชาศิลปวิจารณ์ที่ฝึกการถ่ายทอดความหมายและการประเมินคุณค่าของศิลปะและสถาปัตยกรรม โดยอาศัยหลักของศิลปะ ปรัชญา สังคม และประวัติศาสตร์

- รายวิชาวิทยานิพนธ์ที่นักศึกษาทุกคนต้องทำวิทยานิพนธ์ โครงการวิทยานิพนธ์ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพิจารณาหัวข้อวิทยานิพนธ์

การที่หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและสาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะมีข้อกำหนดให้นักศึกษาเสนอวิทยานิพนธ์เพื่อสำเร็จการศึกษาได้ทำให้ปรากฏผลงานการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการศึกษาและทิศทางขององค์ความรู้ตามที่ได้ศึกษา แต่ทว่าผลงานการศึกษาวิจัยในรูปแบบของวิทยานิพนธ์นี้ส่วนมากมักแสดงผลการศึกษาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณค่าของศิลปกรรมทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ พัฒนาการทางรูปแบบและรายละเอียดของศิลปกรรม สุนทรียะด้านต่างๆที่ปรากฏในงานศิลปกรรมและสภาพปัจจุบันของศิลปกรรมที่ศึกษา ทั้งนี้เป็นผลมาจากการที่วิชาศิลปะเป็นวิชาความรู้ที่เป็นส่วนหนึ่งของคุณวิทยา ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนจากวัตถุประสงค์ของหลักสูตรทั้งสองที่เน้นการศึกษาเผยแพร่คุณค่าของผลงานด้านศิลปวัฒนธรรมแขนงต่างๆ ให้ผู้อื่นได้รับรู้ตัวอย่างของผลงานการศึกษาวิจัยจากบทบาทของระบบการศึกษาและวิชาการที่น่าสนใจได้แก่

การศึกษาค้นคว้า เรื่อง **รูปแบบพระอุโบสถและพระวิหารในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** ค้นคว้าและเรียบเรียงโดยสมคิด จิระทัศนกุล (กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ, 2547) (157 หน้า) ที่กล่าวถึงประวัติศาสตร์การเมืองและสังคมภายใต้พระราชาธิบายปฏิรูปประเทศสยามให้ทันสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระอารามที่ทรงสถาปนาและทรงบูรณปฏิสังขรณ์ทั้งในเขตพระนครและต่างจังหวัด รูปแบบและลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยเน้นศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทางรูปแบบขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมคือ แผนผัง รูปแบบอาคารและสิ่งประดับตกแต่งอาคารในรัชสมัยของพระองค์

การศึกษาค้นคว้าวิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม เรื่อง **การศึกษาพัฒนาการการออกแบบสถาปัตยกรรมวัดพระศรีรัตนศาสดาราม** เรียบเรียงโดย ชาญวิทย์ สรรพสิริ เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากรในปีพุทธศักราช 2541 ที่กล่าวถึงการสถาปนาวัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง การแบ่งเขตพระราชฐานของพระบรมมหาราชวัง การสร้างและการบูรณะ ปฏิสังขรณ์สถาปัตยกรรม และปูชนียวัตถุต่างๆ ในวัดพระศรีรัตนศาสดารามของพระมหากษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ในแต่ละรัชกาลจนถึงรัชกาลปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของการ

ออกแบบสถาปัตยกรรมต่างๆ ภายในวัดพระศรีรัตนศาสดารามโดยเน้นศึกษาการจัดองค์ประกอบ สัดส่วนทัศนียภาพ โครงสร้างของผังบริเวณ และ พื้นที่ว่างของสถาปัตยกรรมต่างๆ และสภาพของวัดพระศรีรัตนศาสดารามในปัจจุบัน

การศึกษาค้นคว้าวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม เรื่อง การศึกษาพุทธสถาปัตยกรรมในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เรียบเรียงโดย สุวิทย์ เตชรุ่งถวิล เสนอต่อ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ในปีพุทธ ศักราช 2542 ที่กล่าวถึงการศึกษาประวัติศาสตร์สังคมและการเมืองตั้งแต่ในสมัยอยุธยาตอนปลายจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สิ่งก่อสร้างและความสำคัญของพุทธสถาปัตยกรรมชนิดต่างๆ ประวัติการสถาปนาพระอารามและวัดต่างๆ ในเขตกรุงเทพมหานครและรูปแบบของพุทธสถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รวมทั้งการวิเคราะห์ส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบของผังบริเวณที่เกี่ยวข้องกับพุทธสถาปัตยกรรมชนิดต่างๆ ของวัด

แนวทางและระเบียบวิธีวิจัยที่นักศึกษาใช้ในการศึกษาค้นคว้ามักได้รับอิทธิพลจากหนังสือตำราการวิจัยที่เรียบเรียงโดยคณาจารย์ผู้สอน ตำราเหล่านี้มีเนื้อหาที่น่าเสนอรูปแบบและวิธีการวิจัยตามหลักการสากลของงานวิจัยภายใต้แนวคิดที่ว่า การวิจัยทางศิลปะเป็นการวิจัยเกี่ยวกับผลงาน ศิลปะที่เป็นผลงานการสร้างสรรคของมนุษย์ และสามารถใช้เป็นข้อมูลในการวิจัย เพื่อแสวงหาความรู้และความก้าวหน้าทางวิชาการด้านศิลปะได้ทั้งยังมีระเบียบวิธีวิจัยเฉพาะตนที่เรียกว่า “การวิจัยทางศิลปะ” ตำราประเภทนี้นับว่ามีบทบาทอย่างยิ่งต่อการจัดรูปแบบของงานวิจัยที่เสนอเป็นวิทยานิพนธ์ ดังตัวอย่างที่น่าสนใจได้แก่

ตำราประกอบการเรียนการสอนเกี่ยวกับการวิจัยทางศิลปะเรื่อง การวิจัยทางศิลปะและศิลปะประยุกต์ เรียบเรียงโดย ภรดี พันธุภากร (ชลบุรี: โรงพิมพ์ ก.การพิมพ์, 2544) (314 หน้า) ที่กล่าวถึงความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการวิจัย ขั้นตอนของการวิจัยแบบสากล การวิจัยทางศิลปะและการวิจัยทางศิลปะประยุกต์ คุณค่าและประโยชน์ของการวิจัยทางศิลปะและศิลปะประยุกต์ แนวทางการวิจัยและวิธีการวิจัยทางศิลปะและศิลปะประยุกต์ ส่วนสำคัญเบื้องต้นในการวิจัย การเขียนโครงการวิจัย การรวบรวมข้อมูลทางเอกสาร การรวบรวมข้อมูลภาคสนาม การวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลงานวิจัยและการประเมินงานวิจัย

ตำราประกอบการเรียนการสอนเกี่ยวกับการวิจัยทางศิลปะเรื่อง การวิจัยทางศิลปะ: Research in Art เรียบเรียงโดย ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (ชลบุรี: โรงพิมพ์ ก.การพิมพ์, 2544) (176 หน้า) ที่กล่าวถึงความหมายและขอบเขตของศิลปะ วิธีการเข้าถึงความรู้ทางศิลปะ การศึกษาศิลปะในประเทศไทยและศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย ความหมายของการวิจัย ประเภทของการวิจัย กระบวนการวิจัยกับกระบวนการสร้างสรรค์ ความสัมพันธ์ระหว่างการวิจัยกับการสร้างสรรค์ ประเภทของการวิจัยทางศิลปะ ขอบเขตและวิธีการวิจัยทางศิลปะ ลักษณะเฉพาะของการวิจัยทางศิลปะ ระเบียบวิธีการวิจัยทางศิลปะ ส่วนประกอบ

สำคัญของโครงการ แบบเสนอโครงการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ แบบเสนอโครงการวิจัยทางศิลปะ
โครงสร้างศิลปนิพนธ์ รูปแบบการพิมพ์และหลักวิธีการเขียนบรรณานุกรม

2.2 ความก้าวหน้าทางวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา

ความก้าวหน้าทางวิชาการของบุคลากรทางการศึกษานับเป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่มีผลต่องาน
ศึกษาวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะการผลิตเอกสารทางวิชาการที่เป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการขอ
ตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์และนักวิชาการด้านศิลปะ เอกสารทางวิชาการเหล่านี้ได้แก่ ตำรา หนังสือ
บทความทางวิชาการ เอกสารคำสอนและเอกสารประกอบการสอนซึ่งมีระเบียบข้อบังคับในการพิจารณาระดับ
คุณค่าทางวิชาการของเอกสารดังกล่าว เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับผลงานการศึกษาวิจัยได้แก่

ตำรา หมายถึงเอกสารทางวิชาการที่เรียบเรียงขึ้นอย่างมีระบบ อาจเขียนเพื่อตอบสนองเนื้อหา
ทั้งหมดของรายวิชา หรือส่วนหนึ่งของวิชาหรือหลักสูตรก็ได้ โดยมีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ที่
เกี่ยวข้อง และสะท้อนให้เห็นความสามารถในการถ่ายทอดวิชาความรู้ในระดับอุดมศึกษา

หนังสือ หมายถึงเอกสารทางวิชาการที่เรียบเรียงขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้ไปสู่วิชาการและ/หรือผู้อ่าน
ทั่วไป โดยไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของหลักสูตร หรือต้องนำมาประกอบการเรียนการสอนใน
รายวิชาใดวิชาหนึ่ง ทั้งนี้ จะต้องเป็นเอกสารที่เรียบเรียงขึ้นอย่างมีเอกภาพ มีรากฐานทางวิชาการที่มั่นคง
และให้ทัศนะของผู้เขียนที่สร้างเสริมปัญญา ความคิด และสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการให้แก่สาขานั้นๆ
และ/หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง

บทความทางวิชาการ หมายถึง งานเขียนที่มีการกำหนดประเด็นที่ชัดเจน มีการวิเคราะห์ประเด็น
ดังกล่าวตามหลักวิชาการ และมีการสรุปประเด็น อาจเน้นการนำความรู้จากแหล่งต่างๆ มาสังเคราะห์ โดยที่
ผู้เขียนสามารถให้ทัศนะทางวิชาการได้อย่างชัดเจน

ลักษณะคุณค่าทางวิชาการของเอกสารที่กล่าวถึงข้างต้นนับได้ว่ามีองค์ประกอบของความเป็นผลงาน
การศึกษาวิจัยอยู่ในระดับต่างๆ และเอกสารประเภทบทความทางวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรมได้รับการ
ตีพิมพ์เผยแพร่ในวงการวิชาการอย่างแพร่หลายมากกว่าเอกสารวิชาการชนิดอื่น ตัวอย่างของเอกสารวิชาการ
ที่น่าเสนอต่อสาธารณชนที่น่าสนใจได้แก่

ตำราประกอบการเรียนการสอนเกี่ยวกับหลักการแนวทางในการเขียนภาพทิวทัศน์ เรื่อง **ภาพ
ทิวทัศน์** เรียบเรียงโดย มัย ตติยะ (กรุงเทพฯ: วาดศิลป์, 2547) (168 หน้า) ที่กล่าวถึง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ
ภาพทิวทัศน์ ประวัติความเป็นมาของภาพทิวทัศน์ รูปแบบภาพทิวทัศน์ประเทศไทยในอดีต ทิวทัศน์จาก
ภาพถ่ายกับทิวทัศน์ภาพวาด หลักการสร้างทัศนียภาพ องค์ประกอบของภาพทิวทัศน์ วัสดุ อุปกรณ์และ
การสร้างภาพทิวทัศน์ หลักการสร้างภาพทิวทัศน์ร่วมสมัย การสร้างภาพทิวทัศน์ร่วมสมัยโดยอาศัยลักษณะ
การแรเงา และลักษณะการระบายสีน้ำหรือสีน้ำมัน

หนังสือรายงานการวิจัยเรื่อง **สัญลักษณ์ในงานจิตรกรรมไทยระหว่างพุทธศตวรรษที่ 19 ถึง 24**
ของอาจารย์ ดร.เสมอชัย พูลสุวรรณ ที่ได้รบบรางวัลของโครงการส่งเสริมการสร้างตำรา

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และรางวัลมูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย และได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่โดยสำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปีพุทธศักราช 2539 (199 หน้า) ที่กล่าวถึง รูปแบบและพัฒนาการของจิตรกรรม พุทธศิลป์ในประเทศไทยตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 19- 24 จิตรกรรมที่พบในศาสนสถานสมัยสุโขทัย ล้านนา และอยุธยา รูปแบบของจิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถในตอนปลายสมัยอยุธยาและตอนต้นของกรุงรัตนโกสินทร์ จิตรกรรมฝีมือช่างหลวงสมัยต้นรัตนโกสินทร์และเน้นศึกษา วิเคราะห์ และตีความเกี่ยวกับพุทธจักรวาลและสวรรค์ของพระอินทร์จากจิตรกรรมฝาผนังภาพในพระอุโบสถ และพระวิหารวัดสุทัศนเทพวราราม และวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

รายงานการศึกษาค้นคว้า เรื่อง จากสยามเก่าสู่ไทยใหม่ ว่าด้วยความพลิกผันของศิลปะจาก ประเพณีสู่สมัยใหม่และร่วมสมัย : ว่าด้วยความพลิกผันของศิลปะจากประเพณี สู่สมัยใหม่และร่วม สมัย ที่เรียบเรียงโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุธี คุณาวิชยานนท์ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บ้านหัวแหลม, 2546) (252 หน้า) กล่าวถึงการรับอิทธิพลตะวันตกในวัฒนธรรมไทยและผลกระทบของวัฒนธรรมตะวันตกต่อ ศิลปกรรมไทย การเปลี่ยนแปลงรสนิยมทางวัฒนธรรมที่เป็นต้นกำเนิดของศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย ศิลปกรรมในช่วงระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงการปกครองปีพุทธศักราช 2475 พัฒนาการของศิลปะ สมัยใหม่และลักษณะทางศิลปะของกลุ่มศิลปินลัทธิต่างๆ บทบาทของการประกวดงานศิลปกรรมและหอศิลป์ ต่อความเคลื่อนไหวในวงการศิลปะร่วมสมัยและการแพร่กระจายของศิลปะแบบสื่อผสมในวงการศิลปะของ ไทย

รายงานการศึกษาค้นคว้า เรื่อง ศิลปะในประเทศไทยจากศิลปะโบราณในสยามถึงศิลปะ สมัยใหม่ เรียบเรียงโดย วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือลาดพร้าว, 2548) (434 หน้า) ที่นำเสนอ เรื่องราวของศิลปะแบบประเพณีในยุคสมัยต่างๆของประเทศไทย อิทธิพลของศิลปะตะวันตกยุคแรกที่ปรากฏ ขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลายเป็นต้นมา ลักษณะเด่นของศิลปกรรมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัวจนถึงรัชสมัยพระ บาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กำเนิดศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย ความ เคลื่อนไหวของศิลปินและผลงานศิลปะสมัยใหม่ การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติและผลงานที่ได้รับรางวัล บทบาทของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรีกับการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ความเคลื่อนไหวและบทบาทของ ศิลปินแบบศิลปะสมัยใหม่และพัฒนา การของศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย

3. วาระกิจกรรมสำคัญทางวัฒนธรรม

รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาระสำคัญทางวัฒนธรรมมักจัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการดำเนินงาน ในการเฉลิมฉลองโอกาสสำคัญๆ ของชาติและหน่วยงานต่างๆ และเป็นรายงานการค้นคว้าที่มีเนื้อหาเน้น การศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาและคุณค่าของสิ่งที่เฉลิมฉลองอย่างเด่นชัด การ ดำเนินการวิจัยในวาระสำคัญทางวัฒนธรรมมักสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของโครงการเฉลิมฉลองนั้นๆ ที่ มีคณะทำงานหลายฝ่าย และทำให้รายงานการวิจัยประเภทนี้ประกอบด้วยคณะผู้ดำเนินการวิจัยที่ได้รับความ

เห็นชอบจากคณะกรรมการดำเนินงานของโครงการหลัก รายงานการวิจัยประเภทนี้มีตัวอย่างที่น่าศึกษาได้ คือ

รายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง **ศิลปรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 9 เล่มที่ 1-2** จัดพิมพ์โดยคณะกรรมการ อำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี มหาวิทยาลัยศิลปากรเพื่อเป็นที่ระลึกเนื่องในมหามงคลสมัยฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี (กรุงเทพฯ :อมรินทร์ พริน ตั้ง กรู๊ป, 2539) (308 หน้า) ที่กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของศิลปกรรมในประเทศไทย ตั้งแต่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอนันตมหิตล การก่อตั้งกรมศิลปากรเพื่อทำนุบำรุงงานช่างและศิลปกรรมไทยการเจริญเติบโตของศิลปะสมัยใหม่ การผสมผสานระหว่างศิลปะแนวประเพณีนิยมกับความเป็นสากล ศิลปะสมัยใหม่กับแนวไทยประเพณี ศิลปะกับความเคลื่อนไหวทางสังคม การแสวงหาแนวทางใหม่ของศิลปิน การประกวดศิลปกรรมต่างๆ และเอกลักษณ์ไทยท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางความงามและความหลากหลายทางรูปแบบของผลงานศิลปะในปัจจุบัน

รายงานการศึกษาวิจัยของมหาวิทยาลัยศิลปากรเรื่อง **งานช่างของในหลวง** จัดพิมพ์โดยคณะกรรมการโครงการวิจัยของมหาวิทยาลัยศิลปากร ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี (กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พริน ตั้ง กรู๊ป, 2539) (266 หน้า) กล่าวถึงงานช่างต่างๆของพระมหากษัตริย์ในพระบรมราชจักรีวงศ์ พระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชเกี่ยวกับงานช่างที่ทรง ภาพถ่ายฝีพระหัตถ์กับประเภทของภาพถ่ายและการวิเคราะห์ พระอัจฉริยภาพทางด้านตรีและเพลงพระราชนิพนธ์ ภาพจิตรกรรมและผลงานประติมากรรมฝีพระหัตถ์ แนวนิยมทางศิลปะในช่วงที่ทรงงานและการวิเคราะห์ภาพจิตรกรรมฝีพระหัตถ์จำนวน 16 ภาพงานพระราชนิพนธ์ที่ทรงแต่งและทรงแปล รวมทั้งการทรงงานด้านการออกแบบด้านสถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรมในที่ประทับของพระองค์ ตามพระตำหนักที่แปรพระราชฐาน

หนังสือรวบรวมผลงานศิลปะชื่อ **5 ศวรรษศิลปกรรมแห่งชาติ 2489 – 2541: 5 Decades of the National Exhibition of Art** จัดพิมพ์โดยคณะกรรมการ 5 ทศวรรษศิลปกรรมแห่งชาติที่มีจิตติมา อมรพิเชษฐกุลและคณะเป็นบรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พริน ตั้ง กรู๊ป, 2539 387 หน้า) กล่าวถึงวิวัฒนาการของการจัดการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติในประเทศไทย ต้นกำเนิดและจุดมุ่งหมายของการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ นิทรรศการทางศิลปะในประเทศไทยก่อนพ.ศ. 2492 ความหลากหลายของผลงานศิลปะที่ได้รับรางวัลในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งต่างๆ การแสดงภาพประกอบที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับชื่อศิลปิน ชื่อภาพ เทคนิคการสร้างสรรค์ ขนาดของภาพ และสถานที่เก็บรักษาในปัจจุบัน บุคคลสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการจัดการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ประกาศนียบัตรเกียรติยศ เหรียญรางวัลและเงินรางวัลชนิดต่างๆ การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติในกระแสศิลปะนานาชาติ และข้อควรคิดจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ

หนังสือรวบรวมผลงานศิลปะชื่อ **กรุงเทพเมืองฟ้าอมร: Bangkok Art Project 1998 Thailand** ที่ คณะกรรมการโครงการมหรรมศิลปกรรมแห่งเอเชีย เอเชียเกมส์ ครั้งที่ 13 จัดพิมพ์ขึ้นประกอบการจัด

แสดงประติมากรรมกลางแจ้งในพื้นที่ทั่วเขตกรุงเทพมหานครในช่วงการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 13 ในปี พุทธ ศักราช 2541 ที่กล่าวถึงผลงานประติมากรรมของประติมากรร่วมสมัย ประวัติการทำผลงานสร้างสรรค์ของประติมากรเหล่านี้ แนวคิดและรูปแบบของประติมากรรมแต่ละชิ้น รวมทั้งกล่าวถึงวิวัฒนาการศิลปกรรมร่วมสมัยของประเทศไทยและนำชมผลงานประติมากรรมกลางแจ้งที่น่าสนใจ

4. บทบาทของการเผยแพร่และทำนุบำรุงผลงานศิลปะ

ในปัจจุบันการดำเนินการด้านการพัฒนาการเรียนการสอนและความเข้มแข็งทาววิชาการของสถานศึกษาต่างๆ จะต้องมีการกำหนดแผนงานและยุทธศาสตร์ของการดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของชาติ ในการที่มหาวิทยาลัยศิลปากรมีพันธกิจหลักในการทำนุบำรุงด้านศิลปวัฒนธรรมทำให้การผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่และทำนุบำรุงผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะได้รับการศึกษาวิจัยและตีพิมพ์เผยแพร่สู่สาธารณชนจำนวนมาก ผลงานเหล่านี้กระทำขึ้นตามยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในส่วนของ แผนงานศึกษาวิจัยด้านภาษา ศิลปะ วัฒนธรรม และกลุ่มชาติพันธุ์พื้นที่ภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย ที่เน้นการอนุรักษ์ สืบสาน พัฒนาและสร้างสรรค์งานด้านทัศนศิลป์ งานด้านมรดกศิลป และงานด้านสถาปัตยกรรม รวมทั้งการออกแบบและสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมเขตร้อนและพื้นที่ในเขตภูมิภาคตะวันตก

จากนโยบายและพันธกิจหลักดังกล่าวทำให้นักวิชาการทางด้านศิลปะและศิลปินตีความให้ผลงานศิลปกรรมและผลงานสร้างสรรค์ศิลปะแบบต่างๆ ที่กระทำขึ้นใหม่ด้วยเนื้อหาเรื่องราว เทคนิค วิธีการหรือกระบวนการ รูปแบบและลักษณะ รวมทั้งการนำเสนอต่อสาธารณชนมีฐานะเป็นสื่อหรือเครื่องมือในการดำเนินการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรมอีกรูปแบบหนึ่ง การศึกษาค้นคว้าในแนวความคิดเช่นนี้มักได้รับการเผยแพร่ในรูปแบบของหนังสือคู่มือประกอบนิทรรศการที่ตีพิมพ์รูปภาพเป็นส่วนมาก และมีเนื้อความอธิบายประกอบเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและเรียนรู้องค์ความรู้ที่ต้องการนำเสนอจากรูปภาพได้ ผลงานทางวิชาการที่เป็นหนังสือและคู่มือที่น่าสนใจและสามารถรวบรวมได้ ได้แก่

หนังสือคู่มือเรื่อง **จิตรกรรมไทย พุทธศิลป์ : Thai Painting Buddhist Art ศิลปกรรมที่รับใช้พระพุทธศาสนา** ที่ค้นคว้าและเรียบเรียงโดยสุวัฒน์ แสนขัติ เพื่อเป็นหนังสือประกอบนิทรรศการจิตรกรรมไทย (กรุงเทพฯ : เทนเดอร์ ทัช, 2545) (118 หน้า) โดยกล่าวถึง องค์ความรู้พื้นฐานทางจิตรกรรมไทย โดยเฉพาะเนื้อหาที่เน้นถึงความหมายของจิตรกรรมไทย วิวัฒนาการของจิตรกรรมไทย เรื่องราวที่ใช้ในการ สร้างผลงานจิตรกรรมไทย เทคนิคและสีในงานจิตรกรรมไทยแบบโบราณ การเขียนจิตรกรรมไทยโดยการ ใช้ สีอะครีลิค และทัศนคติของศิลปินถวัลย์ ดัชนีต่อจิตรกรรมสุวัฒน์ แสนขัติ และนำเสนอผลงานสร้างสรรค์แบบจิตรกรรมไทยประเพณีของนายสุวัฒน์ แสนขัติตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2536- 2545 และรวบรวมบทความทางวิชาการของจิตรกรท่านนี้

หนังสือประกอบนิทรรศการจิตรกรรมไทยเรื่อง การเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย ที่ค้นคว้าและเรียบเรียงโดย ชลุต นิยมเสมอและกรมศิลปากรจัดพิมพ์ขึ้นในโครงการค้นคว้าวิจัยศิลปกรรมไทย (กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินติง กรุ๊ป, 2532) (116 หน้า) กล่าวถึงลักษณะและเนื้อหาของจิตรกรรมไทย การวิเคราะห์องค์ประกอบของภาพจิตรกรรมไทยอันได้แก่ ความเคลื่อนไหวของรูปทรงในจิตรกรรมไทย ความเคลื่อนไหวของรูปทรงส่วนรวมหรือโครงสร้างของภาพ ความเคลื่อนไหวของกลุ่มรูปทรง ความเคลื่อนไหวต่อเนื่องระหว่างกลุ่มของรูปทรง ความเคลื่อนไหวของแต่ละรูปทรง ความเคลื่อนไหวที่ทรงพลัง และความเคลื่อนไหวที่รวดเร็วเพื่อการเข้าถึงความงามของจิตรกรรมไทย

หนังสือสุจิตร์เรื่อง **วิถีไทยในพระบฏ : New Visions of Thai Phra Bot** ในโครงการศิลปกรรมไทยร่วมสมัย ครั้งที่ 5 พ.ศ. 2547- 2548 (กรุงเทพฯ : หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2547) (193 หน้า) ที่กล่าว ถึงประวัติความเป็นมาของมหาวิทยาลัยศิลปากร ระบบการจัดการเรียนการสอนและระเบียบว่าด้วยการศึกษาศาสาต่างๆของมหาวิทยาลัย บทบาทของหอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระและศูนย์ศิลปวัฒนธรรมเฉลิมฉลองพระชนมพรรษา 6 รอบของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จ. นครปฐม โครงการก่อสร้างอาคารเพื่องานศิลปกรรมไทย และศิลปะร่วมสมัย หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เรื่องราวทางวิชาการเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของภาพพระบฏ เรื่องราวและเทคนิคที่ใช้ในการสร้างภาพพระบฏ ผลงานสร้างสรรค์ของศิลปินร่วมสมัยที่เข้าร่วมแสดงผลงานสร้างสรรค์ในรูปแบบของพระบฏ แนวคิดและพัฒนาการทางรูปแบบที่ผ่านมาจากศิลปินและการวิจารณ์ด้านความงามของผลงานสร้างสรรค์พระบฏของศิลปิน

หนังสือสุจิตร์เรื่อง "เงาสะท้อนแห่งความปรารถนา" ของนนทิวรรณ จันทนะฉะลิน ที่จัดพิมพ์เพื่อประกอบโครงการนิทรรศการประติมากรรมของอาจารย์ นนทิวรรณ จันทนะฉะลิน ที่หอศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ในปี พุทธศักราช 2544 (กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินติง กรุ๊ป, 2544) โดยรวบรวมผลงานประติมากรรมที่นนทิวรรณ จันทนะฉะลินสร้างสรรค์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521-2543 กล่าวถึงประวัติส่วนตัวและประสบการณ์ชีวิตในฐานะศิลปิน พัฒนาการของผลงานประติมากรรม แนวคิดและรูปแบบของประติมากรรมชุดเงาสะท้อนแห่งความปรารถนา

5. บทบาทขององค์กรสนับสนุนการวิจัย

โดยทั่วไปการวิจัยทางด้านศิลปวัฒนธรรมมักเป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากสภาวิจัยแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่สนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยในทุกสาขาวิชาเพื่อประโยชน์ต่อความก้าวหน้าของวิชาการและการพัฒนาประเทศ สภาวิจัยแห่งชาติได้กำหนดความหมายของการวิจัยว่าหมายถึง การศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์หรือทดลองอย่างมีระบบโดยอาศัยอุปกรณ์หรือวิธีการ เพื่อให้พบข้อเท็จจริงหรือหลักการที่จะนำไปใช้ในการตั้งกฎ ทฤษฎี หรือแนวทางในการปฏิบัติ และกำหนดลักษณะของงานที่ถือว่าเป็นการวิจัยว่า

ควรจะต้องประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงานที่สำคัญ ๆ คือ การคัดเลือกหัวข้อในการวิจัย วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และการตีความข้อมูล และประการสุดท้ายคือการเสนอผลการวิจัยและข้อสรุป

นอกจากนี้สภาวิจัยแห่งชาติยังได้จำแนกประเภทของการวิจัยในทุกสาขาวิชาออกเป็น 3 ประเภทเพื่อเป็นมาตรฐานในการจัดแบ่งงานวิจัยทั้งหมด ประเภทของการวิจัยนี้ได้แก่

การวิจัยพื้นฐาน หมายถึง การศึกษาค้นคว้าเพื่อแสวงหาความรู้ความเข้าใจใหม่ๆ โดยมีได้มุ่งหมายนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในทางใดทางหนึ่งโดยเฉพาะ

การวิจัยประยุกต์ หมายถึง การศึกษาค้นคว้าเพื่อแสวงหาความรู้ความเข้าใจใหม่ๆ แต่มีจุดมุ่งหมายนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในทางใดทางหนึ่งโดยเฉพาะเป็นหลักสำคัญ

การวิจัยพัฒนา หมายถึง การนำผลจากการวิจัยพื้นฐานและวิจัยประยุกต์มาใช้อย่างมีหลักการเพื่อที่จะให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ผลผลิตต่างๆ สิ่งประดิษฐ์ ขบวนการกรรมวิธีและการบริการต่างๆ หรือการปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น

ในปัจจุบันโครงการวิจัยที่เสนอต่อสภาวิจัยแห่งชาติและได้รับการพิจารณาสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการวิจัยมักมีแนวทางการวิจัยที่สอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ของแผนการบริหารราชการแผ่นดิน ฉบับต่างๆ ดังเช่น ยุทธศาสตร์ของแผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2548- 2551 จำนวน 9 ยุทธศาสตร์ได้แก่

1. ยุทธศาสตร์การขจัดความยากจน
2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ
3. ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและแข่งขันได้
4. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. ยุทธศาสตร์การต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
6. ยุทธศาสตร์การพัฒนากฎหมายและส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
7. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมประชาธิปไตยและกระบวนการประชาสังคม
8. ยุทธศาสตร์การรักษาความมั่นคงของรัฐ
9. ยุทธศาสตร์การรองรับการเปลี่ยนแปลงและพลวัตโลก

ยุทธศาสตร์หลักทั้ง 9 ข้อนี้ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพได้กำหนดหลักการที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรมไว้ในขอบเขตของการอนุรักษ์ สืบทอด ประเพณี วัฒนธรรมที่ดีงาม และพัฒนาภูมิปัญญาให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้ ในปัจจุบันผลงานการศึกษาวิจัยทางด้านศิลปวัฒนธรรมจัดทำขึ้นอย่างสอดคล้องกับยุทธศาสตร์หลักข้างต้น

การศึกษาค้นคว้าที่จะกระทำต่อไป

ค้นคว้าหนังสืองานวิจัยที่สามารถเป็นตัวแทนองค์ความรู้ทางวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรมที่จำแนกไว้ข้างต้นเพิ่มเติมและจัดทำบรรณานิทัศน์ของรายงานวิจัยที่เพิ่มเติมขึ้นนี้

ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ของแผนการบริหารราชการแผ่นดินในช่วงระยะ 10 ปีย้อนหลังเพื่อค้นหาความเกี่ยวข้องกับผลงานการศึกษาวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรมให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับแผนพัฒนาการประเทศฉบับต่างๆ เพื่อวิเคราะห์ถึงบทบาทของแผนพัฒนาการประเทศหรือและแผนการส่งเสริมการวิจัยกับผลงานการศึกษาวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรม

ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับแผนพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทยที่มีบทบาทต่อการจัดการทางศิลปวัฒนธรรมและต่อผลงานการศึกษาวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรม

จัดทำรายละเอียดและบรรณานิทัศน์ของหนังสือรายงานการศึกษาวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับความถูกต้องสมบูรณ์ของการสังเคราะห์